

Милић Ф. ПЕТРОВИЋ
Архив Југославије, Београд

ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКИ УСЛОВИ - БИТАН ФАКТОР ДЕМОГРАФСКИХ КРЕТАЊА У ПЉЕВЉИМА ПОСЛИЈЕ 1918. ГОДИНЕ

Апстракт: Овај рад је наставак саопштења поднетог на 10. научном скупу Завичајног музеја у Пљевљима. Аутор сматра да је демографско питање једно од најважнијих питања за народ и државу. Демографска експлозија становништва послије свих буна, устанака и ратова за ослобођење и уједињење, посебно послије Првог и Другог свјетског рата је поука за садашње генерације. У првим деценијама социјалистичке Југославије друштвено-политички услови су утицали прво на повећање, а потом на смањење прираштаја становништва: радикална национализација и аграрна реформа, па нагла идустијализација и колективизација „отерала“ је бројно становништво са села у градове и друге развијене средине. Индустијализација је донијела загађеност животне средине, повећану смртност и иселјавање становништва. Почетком двадест првог вијека организована је непримјерена приватизација предузећа када је велики број радника остао без посла, бриге државе и животне перспективе.

Кључне ријечи: Пљевља, становништво; национализација, индустријализација, колективизација и експропријација; село и град; загађеност средине и повећана смртност; приватизација; Рудник угља и ТЕ Пљевља; шумарство и прерада дрвета; хидропотенцијали.

Кад ме је прије извјесног времена господин Ристо Манојловић, директор Завичајног музеја у Пљевљима позвао да учествујем у раду овог научног скупа у први мах сам био изненађен предложеном темом: *Демографска кретања и народни живот средњег Потарја и Полимља*, јер колико се сјећам

прије неку годину ова тема је обрађивана на научном скупу у организацији овог музеја.¹ Међутим, када се мало боље размисли за све наше крајеве и Пљевља свакако нема важније ни актуелније теме од ове. То показују статистички пописи и његови показатељи о сталном смањењу броја становништва с краја двадесетог и на почетку двадесет првог вијека (1971, 1981, 1991, 2002, 2011).

Историјско памћење нас учи да су наши преци послије свих буна, устанака и ратова у прошлости излазили са великим губицима у становништву, материјалним и културним добрима. Због немања своје државе српски народ је са својом народном црквом осмишљено и организовано приступао повећању броја становништва, попуњавању простора који је насељавао, обнови услова за живот и привређивање, обнављао материјална и чувао културна добра, бринуо о физичком одржању и колико је било могуће старао се о социјално-здравственој заштити становништва. И у условима друштвено-економске неразвијености, недовољне писмености и непросвећености народа национална свијест, здрав инстинкт, расна свјежина и љубав према дједи били су главни генератори за обнављање и повећање проријеђеног становништва. Послије Првог свјетског рата у Министартву народног здравља и социјалне заштите Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца формирано је Одјељење за здравствено проучавање народа. Са просвјетним и здравственим установама, струковним друштвима и удружењима рађено је на здравственој заштити, народном просвјеђивању, ширењу и популарисању хигијенских поука преко редовне здравствене заштите, популарних предавања, изложби, пропагандних слика, књига, часописа, календара, новчане и друге помоћи. Резултат ових напора је значајно повећање становништва на општем државном и локалном плану. Таква државна политика имала је успеха на демографију и у пљевљском крају. У Пљевљима је само за десет послератних година – имеђу два пописа забиљежен пораст становништва од чак 24 % (1921.године било је 26.728, а 1931.године 33.196 становника, попис из 1941. године није извршен због рата).

Сличан тренд раста становништва наставио се и послије Другог свјетског рата све до 1971.године, када је број становништва у Општини Пљевља достигао свој максимум са нешто више од 46.000 лица. А онда су се драстично исказале последице промијењених друштвено-економских услова у југо-

---

¹ Гласник Завичајног музеја у Пљевљима, књ. 10-11. Пљевља 2015: Саопштења са 10 научног скупа, чија је тема била: *Однос историјске демографије и политичке историје (на примеру Средњег Потарја и Полимља)*, Пљевља 2009. и Саопштења са 11 научног скупа: *Историја и традиција (на примеру Средњег Потарја и Полимља)*, Пљевља 2010.

словенској федерацији и у Црној Гори, што је за последицу имало: стално опадање природног прираштаја становништва и перманентне миграције становништва из села у град и у друге, развијеније крајеве земље. Новине су неки дан донијеле вијест да у варошици Црна Трава на југу Србије у току прошле године није рођена ни једна беба. Какво је стање „Црних трава“ биће и у другим крајевима. До сада се говорило да нестају села. Наставили се овим темпом бојим се да ће се говорити да нестају градови. Мало је рећи да је ово аларм за узбуну. Покушајмо нагласити неке од разлога смањења прираштаја и миграције становништва и појединачних примјера за побољшање природног прираштаја.

Нагла национализација, индустријализација и колективизација у социјалистичкој Југославији по моделу Совјетског савеза одвеле су или боље рећи отјерале људе са села у градове, у политичке фабрике и постројења (срећом у Пљевљима није било политичких фабрика, али јесте спроведена радикална национализација, аграрна реформа и колективизација) у којима се више од четири деценије боље зарађивало и удобније живјело. Село и сељаци су третирани као идеолошки противници Комунистичке партије и режима и у складу са тим дуго времена запостављани и гурани у страну. У току спровођења непримерене аграрне реформе одузета им је земља, шуме и пањаци; ликвидиране задруге и задружни покрет; власницима одузете радње и предузећа; сузбијана свака приватна иницијатива и предузетништво, занемарено задужбинарство; уништаван култ успешног домаћина на селу, у фабрици и држави као ослонац породице, развоја и напретка сваке средине, народа, друштва и државе; државним мјерама онемогућавана је свака приватна предузимљивост, креативност и елитизам и на све начине спречавано формирање друштвене и националне елите; омаловажавани и потцјењивани народни живот и обичаји; црква доживљавана као партнер у руковођењу народом, гурнута на маргине друштвеног живота, омаловажавана религија, спутавана свештена лица. Да је до седамдесетих година двадесетог вијека бар мало помогнуто селу: да се омогући добијање наменских пољопривредних кредита, да се помогне изградња путева, довођење струје, телефона и воде; олакша набавка потребних машина, уређаја и опреме; уреди откуп пољопривредних производа села данас не би била празна. Потребна је научна критичка анализа аграрне и уопште ондашње друштвено-економске политике да се не би и даље правиле исте грешке и лутало у општем развоју.

На демографију у Пљевљима је одређеног утицаја имала и **експропријација земљишта крајем педесетих година** и касније за потребе Рудника угља и за грађевинско земљиште. Иако се по правилу радило о квали-

тетном земљишту у Пљеваљском пољу откупне цијене су по правилу биле знатно ниже од стварне вриједности. Људима којима је одузимана земља за рад општег интереса ријетко је пружана могућност да се запосле у руднику за чије је потребе земља одузимана, а примани су људи из других крајева који су остављали своја имања без радне снаге. Да је бар остављана могућност да се након експлоатације угља земљиште уреди и поврати бившим власницима на обраду, штета би бар унеколико била мања. Мање би људи остајало без основних предуслова да се баве пољопривредом.

Људски фактор је одлучујући за развој сваке средине. Пљеваљски крај поседује велики и квалитетни људски потенцијал. Сведоци смо да се он у последњих неколико деценија нагло смањује због: друштвено-политичких догађања и ратова у бившој Југославији и Црној Гори (застој у привредном развоју, ратови, санкције, недостатак визије развоја); изражене загађености животне средине: земљишта, ваздуха, воде; опадања животног стандарда становништва; наглог трошења природних ресурса (угља, олова, цинка, бари-та); непримјерена експлоатација пљеваљских ресурса (термоенергије и шума); недостатак финансијских средстава са којима располаже Република Црна Гора, а локална управа – општина Пљевља из политичких разлога остаје без њих; непримјерене и изузетно штетне приватизације народног богатства ствараног у дужем временском периоду.

Због наведених фактора број становника у пљеваљском крају стално се смањује у два правца: природном, сталним опадањем природног прираштаја становништва, опадањем броја домаћинстава и породица и деце у породици; вештачким - сталним миграцијама становника, посебно младих у друге крајеве. На иселовање из Пљеваља утиче више фактора: немогућности запошљавања, изражене загађености животне средине; опадање општих услова живљења што за последицу има опадање животног стандарда; и посебно због испољених политичких и економских притисака централне републичке власти на пљеваљски крај због својих ускогрудих политичких интереса.

На смањење прираштаја и миграцију становништва у друге средине утицала је у садашње вријеме спроведена непримјерена приватизација капиталних сировинских потенцијала и индустријских постројења која су пресудна за развој једне средине. Свједоци смо да приватизације доводе власнике сумњивог знања и кредибилитета, којима је првенствени интерес експлоатација сировина и полуфабриката и стварање профита. Интерес људи и дате средине им је у другом плану. Најављена приватизација Рудника угља у Пљевљима и ТЕ Пљевља је економски и политички нерепална и штетна са аспекта повећања и запошљавања становништва. Она ће повећати миграције

и смањивати природни прираштај становништва. Новог власника неће интересовати пљеваљски крај и његови људи. Отварањем блока „Б“ термоелектране повећаће се експлоатација и потрошња угља а постојеће резерве ископистиће се за педесетак година. Повећаће се згађеност средине што ће проузроковати бројна обољења и знатно повећати смртност становништва, а смањити природни прираштај. Без свеукупног сагледавања предности и мана приватизације и исправљања учињених грешака остављају трајне дубоке и негативне последице по дату средину и њено становништво. Ни један сировински потенцијал и предузећа не отуђује се без стручне и научне верификације од стране квалификованих и цијењених стручњака из датих области рада. Свједоци смо да се у нашем времену и у нашим срединама струка и наука скоро свакодневно дезавуишу па и злоупотребљавају од стране политике и садашњих моћника. Потом се тешкоће и последице увећавају пошто се злоупотребе у приватизацији правно не санкционишу.

На ове проблеме надовезује се девастација и загађеност земљишта, вода и ваздуха са отпадним материјалима и водама. Пљевља су у овом погледу била евидентирана и у бившој Југославији и сада у еколошкој држави Црној Гора. Држава Црна Гора још увијек недовољно чини напоре да колико толико заштити и очува животну средину и људе у пљеваљском крају. Напротив постоји оправдана опасност да ће се повећањем експлоатације расположивих резерви угља и лапорца повећати загађење животне средине и да ће иза тога остати неуређене ископине, депоније шљаке и пепела од сагорелог угља. А народ и стручњаци често упозоравају да земљу треба вољети, радити, чувати и предати следећим генерацијама. Стратешка проучавања савременог свијета указују да ће вриједност земље, посебно незагађене са очуваним површинама, водама и рудама временом добијати на цијени и бити најважније богатство.

Шумарство и прерада дрвета некада комбинатског типа са око 2.000 запослених радника, четврти комбинат у Југославији по производњи иверице, дуго времена су уз пљеваљске руднике били носиоци развоја Пљеваља, сада су доспјели у забрињавајућу ситуацију. Нелогично су раздвојени шумарство и прерада дрвета. Преради дрвета пријети опасност потуног нестанка, а шумарство све више постаје сировинска база за друге средине у којима се развија прерада дрвета. Као грађани и завичајци не можемо да не изразимо незадовољство и осуду што се најквалитетнија техничка грађа сијече и продаје као обична дрвна маса за друге средине у којима се развија прерада, док финална прерада у Пљевљима никако да заживи на неком значајнијем нивоу. Тешко је посматрати када се за мале паре продаје и одвози обловина, а погони

у Пљевљима не раде или најчешће не раде. Познато је да пљеваљски крај по пространству шума, обиму и квалитету дрвног потенцијала, повољности врсте (четинари), одмаклог старосног доба и пунодрвности стабла представља важну привредну грану и могућност за развој читавог пљеваљског краја. Приватизација у овој грани привреде под руководством државе оставила је Пљевљаке без могућности значајнијег привредног развоја и запошљавања, што директно утиче на прираштај и исељавање становништва у потрази за послом.

Хидропотенцијали. У организованим земљама свуда се води одговорна енергетска политика: производња електричне енергије је у већинском власништву државе; мрежа за пренос електричне енергије је такође у власништву државе, а приватизација се врши у области дистрибуције енергије, да се прво до максимума искористе расположиви хидро потенцијали за производњу електричне енергије, па тек потом необновљиви извори енергије (угаљ, нафта, гас и др.). Међутим у Црној Гори, Србији и у региону предност је неријетко давана необновљивим него обновљивим изворима енергије. Стручњаци су израчунали да су у Црној Гори хидропотенцијали искоришћени са свега 30 %, а да су резерве угља колико год биле богате ипак ограничене и искористиве. Резерве угља у Пљевљима процијене на око 168 милиона тона по садашњем темпу коришћења исцрпиће се за око 100 година. А ако буде саграђена Термоелектрана II вријеме коришћења ће се смањити на око 50 година. Уз обављену реконструкцију ТЕ Пљевља и изградњу даљинског система грејања градског насеља Пљевља садашњи темпо искоришћавања „црног злата“ био би подношљив са демографског аспекта и са еколошке тачке гледишта. Политиком одрживог развоја расположиве резерве угља у пљеваљском басену сачувале би се за будуће генерације. Тиме би се обезбједио један важан предуслов за демографско одржање и повећање становништва и у наредном периоду. Велика тешкоћа за развој пљеваљске средине је што Електропривреда Црне Горе не испуњава своје финансијске обавезе за произведену електричну енергију према Руднику угља у Пљевљима и ТЕ Пљевља. Ово онемогућује њихово нормално текуће пословање и одржавање постројења на потребном техничком нивоу за производњу. О њиховом развоју у техничком и технолошком погледу недовољно се води рачуна.²

---

² За писање овог рада коришћења су саопштења са Округлог стола привредника у Пљевљим, одржаног 27. 8. 2005. и са Састанка привредника у Београду у организацији Удружења Пљевљака у Београду, одржаног 24.9.2005, на тему: Приватизација Рудника угља у Пљевљима и ТЕ Пљевља: проф.др Слободан Мишовић, Људски ресурси Пљеваљског краја; дипл. ел. инж. Богдан Ђурђевић, Мишљење о приватизацији Рудника угља и ТЕ Пљевља; др Драгомир

Стални и растући дефицит електричне енергије у Црној Гори примораће одговорне да се окрену коришћењу расположивог а неискоришћеног хидропотенцијала путем давања концесија за изградњу нових малих хидроелектрана или пак обезбеђење потребних кредита за њихово подизање. Права је штета да се свакодневно у неповрат губе милијарде киловат часова неискоришћене електричне енергије. Стручњаци су израчунали да се по садашњим тржишним цијенама годишње губи око 250 милиона евра због неискоришћења расположивог хидропотенцијала за производњу електричне енергије у речним сливовима у Црној Гори. Да би се искористио хидро потенцијал у сливовима ријека Ћотине и Таре на територији општине Пљевља за изградњу малих хидроцентрала потребно је да општина Пљевља у сарадњи са електропривредом Црне Горе и другим надлежним органима и стручним институцијама уради **катастар малих хидроелектрана**. Катастром би требало обухватити све потенцијалне локације са одговарајућим енергетским параметрима. На основу катастра може се приступити изради идејних решења и прикупљању понуда за ангажовање капитала за њихову изградњу. Подстицај за подизање малих хидроелектрана дају одговарајуће агенције Европске уније што би требало користити. Постојећа законска регулатива у Црној Гори омогућава да се мале хидроелектране прикључе на дистрибутивну мрежу и пласира произведена енергија. За рад малих хидроелектрана потребан је одређен број стручних људи који би са својим породицама остали да живе у Пљевљима, што би било од велике користи са демографског аспекта.³

Када се путује равничарским предјелима Мађарске, Словачке, Аустрије, равничарских средњоевропских земаља уочава се велики број вјетрењача подигнутих за производњу електричне енергије. Обичан човјек се са знатижељом пита да ли је то технологија будућности за производњу обновљиве електричне енергије и да ли је то могуће на вјетровитом Балкану, планинама и брдима Црне Горе. Ово је свакако цивилизацијски изазов времена за стручњацима и инвеститоре о коме треба повести рачуна. Ваља се такође присјетити ранијих вјетрењача у Војводини чија је снага спретно и успјешно коришћена.

Друштвено-политички услови значајно су утицали и утичу на националну опредељеност становништва у Црној Гори на релацији Срби – Црногорци, па и на опстанак у Пљевљима. Од како је Комунистичка партија Југославије мимо воље и хтења народа (1945. године) из идеолошких разлога вештачки произвела црногорску нацију, односно територијалну припадност

Остојић, Шумарство и прерада дрвета, дискусија осталих учесника, међу којима и потписника ових редова.

³ Исто

Срба прогласила за националну припадност, национална „опредијељеност“ се мијењала час на једну час на другу страну, у зависности од хтења и поимања датог политичког режима, а не по природној вољи народа у Црној Гори.

Према званичним пописима становништва у Црној Гори све до 1948. године црногорске нације није било. Вјековима су сви православци, па и муслимани у Црној гори сматрали себе и изјашњавали се као Срби. С правом су сматрали да су дали велики допринос за очување српства за вријеме дуге турске окупације. Након инсталирања комунистичке власти проценат Срба у укупном броју становништва мијењао се у зависности од дневно-политичких догађања: 1909. године православних Срба је у ондашњој Црној Гори било 94 %, Црногораца као нације није било; слично је било и за вријеме Краљевине Југославије; 1948. године Срба је у Црној Гори било само 1,78 %; 1981. године 3,32 %; 2003. године 31 %.

Као што се види до 1948. године Црногораца као нације није било. Сваки православни становник национално се изјашњавао да је Србин православне вјере, а онда је волшебно захтевано и уписивано да су скоро сви Црногорци. Тридесет година касније (1981) знатно их је мање „само“ 68,46 %; 2003. године још мање 43,16 %.

Албанци у Црној Гори нијесу мијењали своју националну припадност: 1909. године било их је 5,62 % 1948. године 6,5 %; 1981. године 6,46 %; 2003. године 7,77 %.

Национална лутања забиљежена су и код муслимана: од ослобођења од турске управе (1912) до Другог свјетског рата углавном су се изјашњавали као Срби мухамеданске вјероисповијести; 1981. године као муслимани и чинили 13,36 % становништва у Црној Гори; 2003. године као Бошњаци изјаснило се 7,77 %, а као муслимани 3,97 %.

До Другог свјетског рата државни службеници католици у Црној Гори, Боки, а један број и у Далмацији изјашњавали су се као Срби католичке вјере. У социјалистичкој Југославији произведени су у Хрвате: 1948. године било их је 1,8 %; 1981. године 1,81 %; 2003. године 1,1 %.

Не знам да ли је званична државна статистика забиљежила али се у народу поуздано зна да се **послије референдума у Црној Гори за одвајање Црне Горе од Србије мимо воље народа** (2006) не мали број младих људи из Црне Горе, свакако и из Пљеваља, иселио у Србију и у иностранство. Без ширег улажења у ову проблематику може се посигурно рећи да је ово један од важних друштвено-економских или боље рећи политичких услова (притисака режима) који директно или индиректно утичу на пљеваљску демографску слику на дуже стазе. Садашња политика одбацује и онемогућава

један број својих држављана да раде у свој земљи. Међу њима су они најбољи млади људи. Последице ће бити далекосежне.

О проблемима сталног смањења броја становништва (раније у селима, а сада и у варошицама и градовима) код нас се интензивно размишља и указује у задње две три деценије, али мало је на овом плану урађено. Овим демографским питањима покушавају да се баве многе институције и појединци: социјалне, здравствене и образовне установе; државни органи и организације; академије наука и умјетности; научни институти, стручна друштва и удружења, па у извјесној мјери и завичајно Удружење Пљевљака у Београду. Сви се слажу да је ово најзначајније питање данашњице и сутрашњице, али никако да се донесу неке значајније конкретне мјере које би помогле у решавању ових проблема. А без конкретних мјера не може се много постићи. У вези са тим требало би користити и нека искуства других земаља и крајева, који су се раније суочили са питањима прираштаја сопственог становништва. Често спомињем искуство мале пољопривредне средњоевропске државе, Словачке, односно Чехословачке, које су се са проблемом прираштаја становништва сусреле прије четрдесетак година. Када је држава уочила овај проблем одмах је реаговала и увела бројне материјалне додатке и олакшице за новорођену дјецу, смањила порезе на дјечију одјећу, обућу, књиге и друге потребштине. Већ послије неколико година (ја сам тамо био 1986. године) државне мјере дале су жељене резултате да су тада размишљали да неке олакшице укину. Други примјер који је свима нама познат јесте акција агилног предсједника општине Шавник, Томаша Ћоровића, који је пронашао донаторе – људе добре воље који су свакој породици трећег новорођеног детета давали по 1000 њемачих марака. У току ове акције која је трајала колико један посланички манадат рођено је око 100 дјеце што је право благо за ову малу и испражњену дурмиторску општину. Трећи примјер је акција дугогодишњег предсједника општине Јагодина, Драгана Марковића, који је сваком брачном пару старијем од 38. година послије склапања брачне заједнице даривао такође по 1000 њемачких марака. Један број старијих „омладинаца“ склопио је брак и добио дјецу.

Закључак би био да се од националног дохотка, ма колики он био, један проценат одвоји као подстицај за рађање дјеце и њихово одгајање. Резултати сигурно неће изостати.

Коришћени извори и литература:

- 1) Љубомир Дурковић Јакшић, *Србијанско-црногорска сарадња 1830-1850*; Београд, 1957;
- 2) Милић Ф. Петровић, Павле Стојковић, Душица Бојић, *Србија и Црна Гора – Ослобођење, независност и уједињење*, Београд 1997;
- 3) *Саопштења са Округлог стола привредника у Пљевљима*, одржаног 27.8.2005. и *Саопштења са Састанка привредника Пљевљака у Београду*, одржаног 24. 9. 2005. (Архива Удружења Пљевљака у Београду);
- 4) *Саопштења са 10 научног скупа у Завичајном музеју у Пљевљима, на Тему: Однос историјске демографије и политичке историје на примјеру Средњег Потарја и Полимља*, књига 10 – 11, Пљевља 2015;
- 5) Љубомир Дурковић Јакшић, *Пљевља и манастир Света Тројица – Борба против расрбљавања до ослобођења 1912*, Београд 2012;

Резиме:

Аутор полази од сазнања да је послије свих буна, устанака и ратова за ослобођење и уједињење српски народ излазио са проријеђеним становништвом, али и са чврстим определијељењем и напорима да обнови своје становништво. Нагла национализација, индустријализација и колективизација у социјалистичкој Југославији одвела је људе из села у градове. Село и сељаци дуго времена су сматрани за идеолошке противнике владајућој Комунистичкој партији Југославије и владајућем режиму. У вези са тим сузбијана је приватна иницијатива, предузетништво, формирање интелектуалне и привредне елите, што је временом утицало на смањење привредне активности и опадање стандарда и природног прираштаја становништва.

На смањење прираштаја становништва посебно су утицале опште промјене друштвено-политичких услова у последње три деценије у Југославији и Црној Гори: разбијање југословенске државе, насилно одвајање Црне Горе од Србије, ратови, санкције, технолошко заостајање привредних предузећа, недостатак визије развоја и регионални услови у Црној Гори и Пљевљима: маћехински однос централних власти Републике Црне Горе према Пљевљима и пљеваљском крају; загађеност животне средине и непримерена приватизација КИД-а „Велимир Јакић“ и других пљеваљских предузећа. У вези са тим апелује да се заштите од најављене приватизације Рудника угља и Термослектране у Пљевљима.

Milic F. PETROVIC

The Archives of Yugoslavia

Resume:

SOCIO-ECONOMIC CONDITIONS AS SIGNIFICANT FACTOR OF DEMOGRAPHIC SHIFTS IN PLJEVLJA AFTER 1918.

The author starts with the fact that after all the rebellions, uprisings and wars for liberation and unification, the Serbian people emerged with its population reduced, but conviction and efforts to renew it strengthened. Sudden nationalization, industrialization and collectivization in socialist Yugoslavia brought people from the villages into the cities. Villagers and peasants were for a long time considered ideological enemies by the government and its ruling Communist Party of Yugoslavia. Thus, individual private entrepreneurship was suppressed, as was the formation of an intellectual and economic elite. In time, this caused a reduction of economic activity and drop in standard of living as well as birth rate.

The lowering of birth rate was further caused by the general change in socio-political circumstances in the last three decades in Yugoslavia and Montenegro: the dissolution of the Yugoslav state, the violent secession of Montenegro from Serbia, wars, economic sanctions, the technological obsolescence of companies, a lack of development vision, as well as the regional conditions in Montenegro in general and Pljevlja in particular: a neglectful attitude on behalf of the central government of the Republic of Montenegro towards Pljevlja and the region, environmental pollution and inappropriate privatization of "Velimir Jakić" as well as other Pljevlja companies. Drawing on these examples, the author calls for protection from the announced privatization of the local coal mine and the thermal power plant.